

НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ АЖЛЫН ТАЙЛАН

Нэг. Ерөнхий зүйл

Нөхөн олговор олгох тухай хуулийн төсөл /цаашид “Хуулийн төсөл” гэх/ -ийн үр нөлөөг үнэлэх ажиллагааг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Хуулийн төслийн үр нөлөөг тооцох аргачлал”-д заасны дагуу дараахь үе шаттайгаар хийсэн болно.

1. Шалгуур үзүүлэлтийг сонгох
2. Хуулийн төслийн үр нөлөө тооцох хэсгээ сонгох
3. Урьдчилан сонгосон шалгуур үзүүлэлтэд тохирох шалгах хэрэгслийн дагуу үр нөлөөг тооцох
4. Үр дүнг үнэлэх, зөвлөмж өгөх.

Хоёр. Хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх шалгуур үзүүлэлтийг сонгосон байдал, үндэслэл

Энэхүү үнэлгээний ажлыг хийж гүйцэтгэхдээ хуулийн төслийн зорилго, хамрах хүрээ, зохицуулах асуудалтай уялдуулан, аргачлалд дурьдсан 6 шалгуур үзүүлэлтээс 3 шалгуур үзүүлэлтийг нь сонголоо. Үүнд:

1. Зорилгод хүрэх байдал
2. Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал
3. Ойгомжтой байдал

“Зорилгод хүрэх байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн зорилго нь үзэл баримтлалд тусгасан хуулийн төслийг боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлагад нийцсэн эсэх /бүрэн илэрхийлж чадсан эсэх/, хуулийн төслийн үндсэн зорилго нь хуулийн хэрэгжилтийг хангахад чиглэж байгаа эсэх, хуулийн төслийн зорилгод хүрэх боломжтой байна уу гэдгийг үнэллээ. Энэхүү үнэлгээг хийхийн тулд хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай танилцаж, хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага, хуулийн төслийн зорилго болон зорилгод хүрэхэд чиглэгдсэн, түүнийг тодорхой илэрхийлж чадахуйц арга хэмжээ, зохицуулалтыг сонгож авсан.

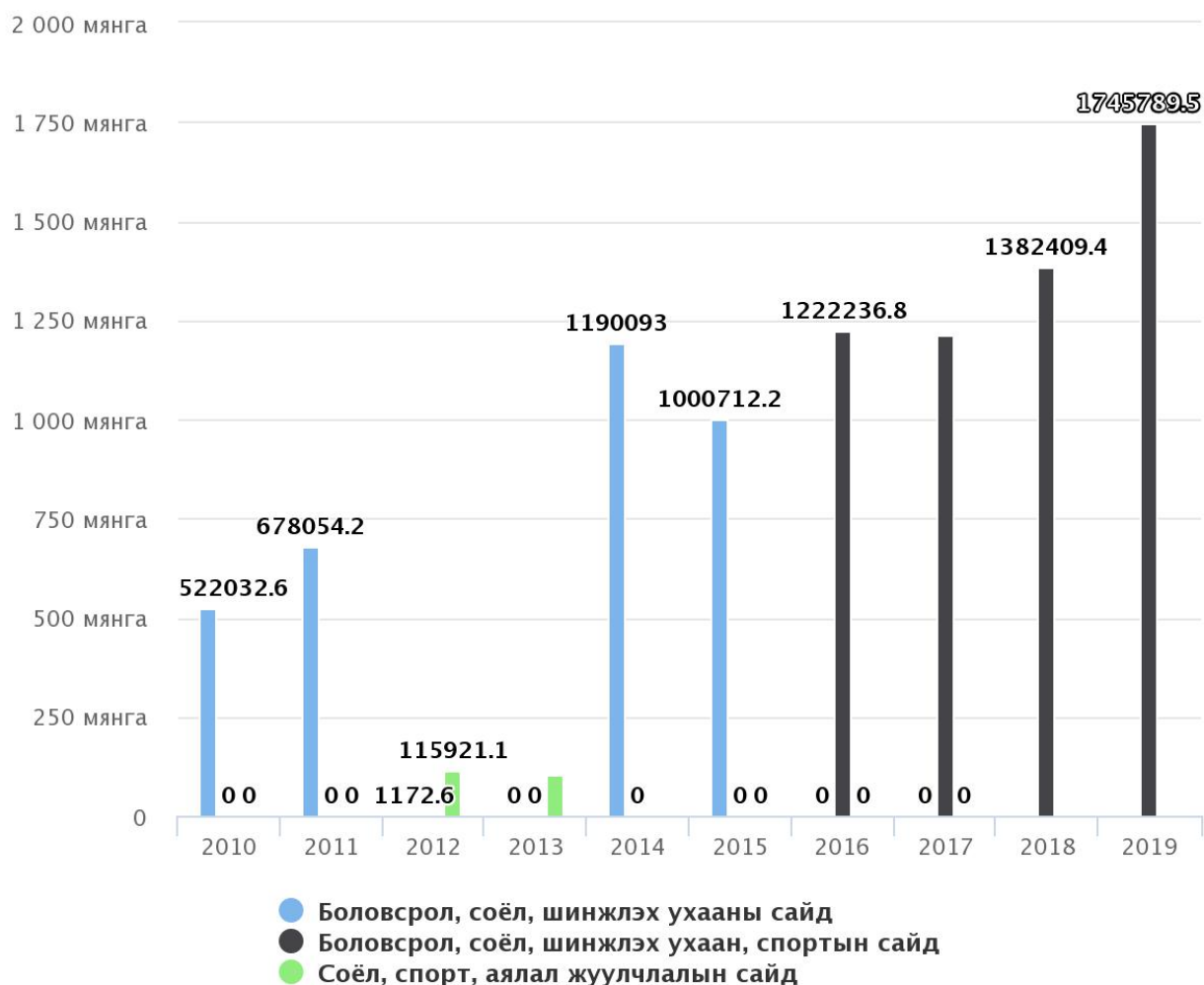
“Практикт хэрэгжих боломж” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн зохицуулалтыг дагаж мөрдөх буюу хэрэгжүүлэх боломж, бололцоо байгаа эсэхийг, мөн хэрэгжүүлэх субъект, байгууллага нь хэн байх вэ гэдгийг тогтоох, тэдгээр байгууллагад тухайн зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх боломж, бололцоо байгаа эсэхийг урьдчилан үнэлэхэд анхаарсан болно.

“Ойлгомжтой байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийг хуулийн төсөл нь түүнийг хэрэглэх, хэрэгжүүлэх этгээдүүдийн хувьд ойлгомжтой, логик дараалалтай томъёологдсон эсэхийг шалгах үүднээс хамаарах этгээдүүдээс санал авах, хуулийн төсөл нь Хууль тогтоомжийн тухай хууль, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг хянах байдлаар үнэлгээг хийхээр сонгосон.

“Зардал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд улсын нийт зардлыг сүүлийн 5 жилээр харьцуулж, нөхөн олговрын хэмээг улсын нийт зардлын 1%, 0,1%, 0,01%-иар тус тус тооцож үзлээ. Нөхөн олговрыг жил бүр 0,01%-иар тооцож олгоход улсын төсөвт дарамт үүсэхгүй болно.

БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ САЛБАРЫН 2010-2019 ОНЫ УЛСЫН ТӨСВИЙН ЗАРДАЛ

/график 1/

**2015-2019 ОНЫ УЛСЫН НИЙТ ТӨСВИЙН ЗАРДАЛ, 2020 ОНЫ
ЗАРДЛЫН УРЬДЧИЛСАН ТААМАГЛАЛ ХУВИАР
/Хүснэгт 1/**

Нэр төрөл	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Улсын нийт зардал (сая.төгрөг)	7,137,973.8 6	9,495,332.8 8	9,017,318.6 0	9,222,928.5 0	11,429,391. 60	14,600,000. 00 Урьдчилсан таамаглал
Улсын нийт зардлын 1 хувь	71,379.74	94,953.33	90,173.19	92,229.29	114,293.92	146,000.00
Улсын нийт зардлын 0,1 хувь	7,137.9	9,495.3	9,017.3	9,222.9	11,429.4	14,600
Улсын нийт зардлын 0,01 хувь	713.8	949.5	901.7	922.3	1,142.9	1,460

**Гурав. Хуулийн төслөөс үр нөлөөг үнэлэх
хэсгийг тогтоосон байдал**

“Зорилгод хүрэх байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн үзэл баримтлалд тусгасан хуулийн төслийг боловсруулах болсон үндэслэл, хэрэгцээ шаардлагад хуулийн төслийн зорилго, зохицуулалт нь нийцэж байгаа эсэхийг харьцуулах байдлаар дүн шинжилгээ хийнэ.

Төслийн зорилгыг хуулийн төслийн үзэл баримтлалд тусгасан хэрэгцээ шаардлага, үндэслэл болон зорилготой харьцуулан дараахь байдлаар үнэлэх хэсгээ тогтоолоо.

Хуулийн төслийн хэрэгцээ шаардлага хуулийн төслийн үзэл баримтлалаас	Хуулийн төслийн зохицуулалт
Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Долдугаар зүйлийн 1-т “Монголын ард түмний түүх, соёлын дурсгалт зүйл, шинжлэх ухаан, оюуны өв төрийн хамгаалалтад байна” гэж, Есдүгээр зүйлийн 1-д “Монгол Улсад төр нь шашнаа хүндэтгэж, шашин нь төрөө дээдэлнэ” гэж, Төр, сүм хийдийн харилцааны тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 2-т “Төрөөс Монголын ард түмний эв нэгдэл, соёл иргэншлийн түүхэн уламжлалаа эрхэмлэхийн үүднээс Монгол Улс дахь буддын шашны зонхилох байр суурийг хүндэтгэн үзнэ.	Нөхөн олговор олгох тухай хуулийн төсөл Хуулийн төсөл нь 6 зүйлтэй байх бөгөөд төслийн 3 дугаар зүйлд нөхөн олговрыг Улсын Их Хурал баталж, жил бүр улсын төсөвт тусгаж байхаар, 4 дүгээр зүйлд

Энэ нь иргэд бусад шашин шүтэхэд саад болохгүй” гэж тус тус хуульчилсан. “Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал”-ийн 3.1.4.8-д “Уламжлалт Бурханы шашин, соёлыг сэргээн хөгжүүлж, сүм хийдийн үйл ажиллагааг нийгмийн оюун санааг гэгээрүүлэх, үндэсний эв нэгдлийг бэхжүүлэх, ядуурлыг бууруулах, зовлон гамшигт нэрвэгдсэн хүн ардад туслалцаа үзүүлэх, байгаль орчныг хамгаалах үйлсэд чиглүүлэхэд төрөөс анхаарч, дэмжлэг үзүүлнэ.” 3.1.4.9-д “Монголын ард түмний олон зуун жилийн оюуны өвийг тээж, хадгалж ирсэн Монголын Бурханы шашны өв соёлын судалгааг төрөөс онцлон дэмжинэ.” гэсэн заалтуудын хэрэгжилт туйлын хангалтгүй байгаа билээ. Монголын ард түмний олон зуун жилийн оюуны өвийг тээж, хадгалж ирсэн, түүхэн уламжлалт Монголын Бурханы /буддын/ шашны өв соёл, сүм хийд, эд хөрөнгийг улс төрийн шалтгаанаар устгасан, улмаар 1990 оныг хүртэл хааж боогдуулснаас учирсан хохирлыг төрөөс нөхөн төлөхтэй холбогдох харилцааг зохицуулахад оршино.	нөхөн олговрын хэмжээг улсын нийт зардлын 0,01 хувиар тооцохоор, 5 дугаар зүйлд нөхөн олговрын захиран зарцуулалтыг соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хэрэгжүүлэхээр тусгав.
---	---

“Практикт хэрэгжих боломж” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн зохицуулалтыг дагаж мөрдөх буюу хэрэгжүүлэх боломж байгаа эсэхийг, мөн хэрэгжүүлэх субъект, байгууллага нь хэн байх вэ гэдгийг тогтоох, тэдгээр байгууллагад тухайн зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх боломж, бололцоо байгаа эсэхийг урьдчилан үнэлэхэд анхаарсан болно.

“Ойлгомжтой байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төсөл нь боловсруулалтын хувьд Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн Дөрөвдүгээр бүлэгт болон Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг, түүнчлэн хэрэглэх, хэрэгжүүлэх этгээдүүд хуулийг ойлгомжтой хэрэглэх, хэрэгжүүлэх боломжтой байдлаар боловсруулагдсан эсэхийг шалгахын тулд хуулийн төслийг бүхэлд нь сонгож авлаа. /Хуулийг төсөл 6 зүйлтэй/

Дөрөв. Урьдчилан сонгосон шалгуур үзүүлэлтэд тохирох шалгах хэрэгслийн дагуу хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлсэн байдал

Хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх шалгуур үзүүлэлтэд тохирох шалгах хэрэгслийг дараахь байдлаар харуулав.

Д/Д	Шалгуур үзүүлэлт	Үр нөлөөг үнэлэх хэсэг	Тохирох шалгах хэрэгсэл
1	Зорилгод хүрэх байдал	Хуулийн төслийн 1, 2, 3, 4, 5, 6 дугаар зүйл	Зорилгод дүн шинжилгээ хийх
2	Практикт хэрэгжих боломж	Хуулийн төслийн 1, 2, 3, 4, 5, 6 дугаар зүйл	Практикт дүн шинжилгээ хийх
3	Ойлгомжтой байдал	Хуулийн төслийн 1, 2, 3, 4, 5, 6 дүгээр зүйл	Ойлгомжтой байдлыг судлах

“Зорилгод хүрэх байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн үнэлгээ:

Уламжлалт Бурханы шашны салбарт жил бүр улсын төсвөөс нөхөн олговор олгосноор сүм хийдийн уран барилгыг сэргээн засварлах, хүний нөөцийн чадавхийг дээшлүүлэх, эрдэм соёлыг түгээн дэлгэрүүлэх, нийгмийн туст үйл ажиллагааг идэвхтэй зохион байгуулах эдийн засгийн нөхцөл бүрдэнэ. Энэ нь уламжлалт шашин соёлын хөгжилд асар том түлхэц болно.

Түүнчлэн Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Есдүгээр зүйлийн 3-т “Төр, сүм хийдийн хоорондын харилцааг хуулиар зохицуулна”, Төр, сүм хийдийн харилцааны тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 2-т “Төрөөс Монголын ард түмний эв нэгдэл, соёл иргэншлийн түүхэн уламжлалаа эрхэмлэхийн үүднээс Монгол Улс дахь буддын шашны зонхилох байр суурийг хүндэтгэн үзнэ. Энэ нь иргэд бусад шашин шүтэхэд саад болохгүй” гэж тус тус хуульчилсан.

Улсын Их Хурлын 2010 оны 48 дугаар тогтоолын хавсралтаар баталсан “Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал”-ийн 3.1.4.8-д “Уламжлалт Бурханы шашин, соёлыг сэргээн хөгжүүлж, сүм хийдийн үйл ажиллагааг нийгмийн оюун санааг гэгээрүүлэх, үндэсний эв нэгдлийг бэхжүүлэх, ядуурлыг бууруулах, зовлон гамшигт нэрвэгдсэн хүн ардад туслалцаа үзүүлэх, байгаль орчныг хамгаалах үйлсэд чиглүүлэхэд төрөөс анхаарч, дэмжлэг үзүүлнэ.”, 3.1.4.9-д “Монголын ард түмний олон зуун жилийн оюуны өвийг тээж, хадгалж ирсэн Монголын Бурханы шашны өв соёлын судалгааг төрөөс онцлон дэмжинэ.” гэж тус тус заасан эрх зүйн зохицуулалтын хэрэгжилтийг хангахад нийцэж байна.

Мөн Бурхан багшийн “бусдыг хүндэтгэх, ёс суртахуунтай байх”-ыг дээдэлсэн сургаал номыг түгээн дэлгэрүүлэх, Монголын ард түмний үнэт зүйл, үзэл санааг төвшитгөх, тэнцвэртэй, тэгш, тогтвортой нийгмийн хөгжлийг хангах, хэдийнээ заншил болсон уламжлалт Бурханы шашны зонхилох байр суурийг баталгаажуулахад ихээхэн ач холбогдолтой болно хэмээн үзэж байна.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Есдүгээр зүйлийн 1-д “Монгол Улсад төр нь шашнаа хүндэтгэж, шашин нь төрөө дээдэлнэ” гэсэн заалтын нэгэн бодитой хэрэгжилт болно.

“Практикт хэрэгжих боломж” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн үнэлгээ: Хуулийн төслийн зохицуулалтыг дагаж мөрдөх буюу хэрэгжүүлэх боломж, бололцоо байгаа эсэхийг, мөн хэрэгжүүлэх субъект, байгууллага нь хэн байх вэ гэдгийг тогтоох, тэдгээр байгууллагад тухайн зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх боломж, бололцоо байгаа эсэхийг урьдчилан үнэлэхэд анхаарсан болно.

Монгол Улсын Шинжлэх ухааны академийн философийн хүрээлэнгээс 2018 онд гаргасан “Монгол Улс дахь шашны төлөв байдлын судалгаа” сэдэвт суурь судалгааны тайланд Монгол Улсад буддын шашныг шүтэгчид нийт хүн амын 56.6 хувийг, нийт сүсэгтэн олны 70.3 хувийг эзэлж, буддын шашин өнөөдөр ч гэсэн монголчуудын дийлэнх олонхи нь шүтдэг зонхилгогч байр суурийг эзэлсэн шашин соёл хэвээр байгааг дурьдаад хуулийн үр шим хүртэгч нь шууд ард түмэн байгаа нь тус хуулийн төсөл практикт хэрэгжих бүрэн боломжтойг илтгэж байна.

“Ойлгомжтой байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн үнэлгээ:

Хуулийн төсөл нь түүнийг хэрэглэх, хэрэгжүүлэх этгээдүүдийн хувьд ойлгомжтой, логик дараалалтай томъёологдсон эсэхийг шалгах үүднээс хамаарах этгээдүүдээс санал авч, хуулийн төсөл нь Хууль тогтоомжийн тухай хууль, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг хянах байдлаар үнэлгээг хийхээр сонгосон.

Хуулийн төсөл нь боловсруулалтын хувьд Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн Дөрөвдүгээр бүлэг болон Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангаж, хуулийг хэрэглэх, хэрэгжүүлэх этгээдүүд хуулийг ойлгомжтой хэрэглэх, хэрэгжүүлэх боломжтой байдлаар боловсруулагдсан болно. /Хуулийн төсөл 6 зүйлтэй/

Тав. Зөвлөмж өгсөн байдал

Нөхөн олговор олгох тухай хуулийн төсөл нь зорилгод хүрэх болон практикт хэрэгжих боломжтой байна. Хуулийн төслийг боловсруулахдаа холбогдох хууль тогтоомжийн тухай хууль, бусад эрх зүйн баримт бичгийг удирдлага болгон боловсруулна.

--- оОо ---